

ZƏNGİ

Deyirlər ki, qədim zamanlarda Bilbis¹ şəhərində bir padşah varıymış. Günlərin bir günündə bu padşah yatıb aləmi-röyada görür ki, İsfahan şəhərində bir hammalın Zəngi adında bir oğlu olacaq, uşax on iki yaşına çatanda vurub onu öldürəcək. Padşah bu yuxunu gören kimi yerindən dik atılıb tez vəziri yanına çağırırdır, dili tutula-tutula, tənənfəs yuxunu ona söyləyib dedi:

– Vəzir, görəsən bu yuxu düzdürmü?

Vəzir dedi:

– Qibleyi-aləm sağ olsun, qoy bir rəmmal çağırım, yuxunu yozsun.

Bəli, o saat şəhərdə nə qədər falabaxan, cindar, rəmmal vardısı hamısını çağırırdılar. Bunların biri tasa baxdı, biri açar saldı, biri suya baxdı, axırda biri kitaba baxıb dedi:

– Şahım, bu yuxu düzdü, doğrudan da səni bir uşax öldürəcək.

Padşahın qorxudan bədəninə üşütmə düşdü, odu ki, dedi:

– Bəs buna bir tədbir!

Rəmmallar dedilər:

– Şahım, bizim gücümüz ancaq bu yuxunu yozmağa çatar, ayrı heç bir tədbirimiz yoxdu.

Padşah bu sözü eşidən kimi qəzəbindən az qaldı əlini gəmirsin, gözləri çıxdı kəlləsinə. O saat qırmızı geyinib çıxdı taxta. Əmr elədi ki, rəmmalların boynu vurulsun. Yazıx rəmmallar düşdülər əl-ayağa ki, ey şah, bizim günahımız nədi ki, bizi öldürürsən? Padşah heç nəyə qulaq asmayıb elə dediyini dedi. Axırda rəmmallardan biri gördü yox,

bu zalım oğlu bunların hamısının boynunu vurduracaq, odu ki, yalandan kitabı o üzə, bu üzə varaxlayıb dedi:

– Şahım, bunun bir yolu var, gedib o uşağı tapıb öldürəsən.

Bu söz padşahın ağına batdı. Rəmmalları öldürməyib buraxdı. Aradan bir neçə gün keçəndən sonra padşah təğyir-libas olub qiymətdən ağır, vəzindən yüngül bir xeyli ləl-cavahirat götürüb düşdü İsfahan şəhərinə yola. Az getdi, çox getdi, dərə-təpə düz getdi, gəlib çıxdı İsfahana. İsfahan elə bir böyük şəhər idi ki, nə ucu vardı, nə də bucağı. Şəhərin bir küncündə bir dükən açdı, başladı dükəndə gününü keçirməyə. Bir gün, beş gün belə dolandı. Günlərin birində onun dükəninə bir hammal gəldi. Padşah bu hammalın o qədər söhbət elədi ki, bir də gördülər axşamdı. Hammal tez ayağa durub dedi:

– Ağa, daha mən gedim evə, təzə bir oğlum olub, görüm neçədi.

Padşah bu sözü eşidən kimi dedi:

– Kişi, oğlunun adını nə qoyubsan?

Hammal dedi:

– Uşağın adını Zəngi qoymuşam.

Padşah bu adı eşidəndə rəngi sapsarı zəfərana döndü. Qollarının qarısı sıxıldı, qılçası taqətdən düşdü, heç bir söz deyə bilmədi, tamam nitqi tutuldu. Hammal durub gəldi evlərinə.

Sizə kimmən deyim, uşaxdan. Uşax nə uşax. Saat-basaat, günbəgün böyüyüb boy atırdı. Bir ayın içində üç yaşında uşağa dönmüşdü. Heç kim onun qolunu qatlıya bilmirdi. Bir oturuma yeddi adamın çörəyini yeyirdi.

Padşah dükəndə oturub öz-özünə fikirləşdi ki, ey dili qafil, mən boş-boşuna bu dükəndə nəyə oturmuşam? Yaxşısı budu gedim uşağı tapım, bəlkə başını batıra bildim. Soraxlaşa-soraxlaşa gedib hammalın evini tapdı, qapını döyüb kişini çağırdı. Hammal baxıb gördü dükənçidi, dedi:

– Ağa, nə əcəb, mənə qulluğun?

Padşah dedi:

– Heç bir qulluğum yoxdu, elə oturmuşdum dükəndə, birdən yadıma düşdün, gəldim.

Hammal padşahı apardı evinə. Padşah içəri girən kimi uşağı aldı qucağına, başladı boyunu söyməyə. Uşax əlini qundaxdan çıxarıb qəfildən padşaha bir sillə vurdu ki, yer-göy onun başına hərləndi. Padşah lap yəqin elədi ki, onun qənimi bu uşaxdı ki, var. Padşah evə bir nəzər salıb gördü hammalın heç nəyi yoxdu, kasıb adamdı. Odu ki, dedi:

– Qardaş, sən gəl bu uşağı mənə sat, özü ağırlığında qızıl verrəm. Hammala tamah güc elədi, uşağı özü ağırlığında qızılınan dəyişdi. Padşah uşağı götürüb, dükəni də yığışdırıb getdi öz torpağına. Uşağı vəzirinə verib dedi:

– Vəzir, al bu da haman yuxuda gördüyüm uşax, apar öldür, qanlı köynəyini də gətir mənə görsət.

Vəzir uşağı alıb apardı bir meşəyə, istədi öldürə, gördü uşax dil açıb deyir:

– Ey vəzir, padşahın ağı yoxdu, bəs sənə nə olub, mənim taxsırım nədi ki, öldürürsən?

Vəzir gördü uşax düz deyir. Özü də uşağın dil açıb danışması ona təəccüb gəldi. Bəzir uşağı meşədə bir ağacın dibində yerə qoydu, bir dovşan vurub uşağın köynəyini də onun qanına batırıb gətirdi padşaha ki, uşağı öldürdüm, bu da qanlı köynəyi. Padşah vəzirin sözünə inanıb ürəyi sakitləşdi.

Vəzirə padşah burda qalsın, sizə kimnən deyim, bir az da uşaxdan. Elə ki, vəzir uşağı ağacın altında qoyub getdi, Zəngi durub yavaş-yavaş meşədən çıxdı, gəlib bir naxırçıya rastlaşdı. Naxırçı uşağı görüb dedi:

– Bala, kimin oğlusan, hara gedirsən?

Uşax dedi:

– Ata-anamı itirmişəm. Heç bilmirəm hara gedirəm.

Naxırçı dedi:

– Bala, mənə oğul olarsanmı?

Uşax dedi:

– Olaram.

Naxırçı uşağı götürüb gəldi evlərinə, arvadına dedi:

– Arvad, bu uşağı meşədən tapmışam, deyirəm saxlayax, özümüze oğul eləyək.

Arvad da bu işə çox sevindi. Zəngi ta gəlib on iki yaşına çatdı. Elə güclü pəhlivan olmuşdu ki, hansı ağaca qol salsaydı kökündən qopardıb atardı.

İndi eşidin bir neçə kəlmə də padşahdan. Padşahın qolunun altı yaman sancırdı ki, birdən uşax ölməz, gələr. Odu ki, tezdən yenə rəml atanları çağırtdırıb dedi:

– Baxın görün, uşax ölüb ya durur?

Rəmmallar hamısı rəm atıb dedilər:

– Qibleyi-aləm sağ olsun, uşax ölməyib sağdı. Bu dəfə həm səni, həm də oğlunu öldürəcək, qızını da özünə arvad eləyəcək.

Padşahın canına üşütmə düşdü. Çoxlu qoşun götürüb düşdü dağı-daşı gəzməyə ki, bəlkə uşağı tapıb öldürə. Gəlib həməən meşəyə çıxdılar. Natərəstlikdən həməən gün Zəngi də meşədən odun qırıb aparırdı. Zəngi gördü ki, qoşunun ağzı açıldı, elə bil cinni-Cəfər qoşunudu. Qoşun gəlib bunun yanından keçəndə, onun yığdığı odun atların ayaqları altında dağıldı. Zənginin bu işə acığı tutdu. Əlinə bir yekə dəyənək alıb kəsdi qoşunun qabağını ki, mənim odunumu niyə dağıdırınız. Qoşun bunu tutmaq istəyəndə Zəngi dəyənəyi işə saldı, başladı qoşunu şilküt eləməyə. Padşah irəli yeriyib gördü ki, ey dili-qafil, bu həməən uşaxdı. Tez qoşunu dağıdıb başladı uşağı dilə tutmağa ki, sən yaxşı uşaxsan, qoçaxsan, mənim yaman xoşuma gəlirsən. Uşax padşahın şirin dilinə aldanıb dəyənəyi qoydu yerə. Padşah dedi:

– Bala, kimin oğlusan, eviniz hanı?

Uşax padşahı yanına salıb apardı naxırçının yanına. Padşah naxırçını dilə tutub dedi:

– Kişi, görürəm sən kasıb adamsan, uşax da yaxşı uşaxdı, gəl buna özü ağırlığında qızıl verim, ver mənə aparım, buna bütün elmləri oxudum, əməlli-başlı adam olsun.

Naxırçı pula susduyuf uşağı verdi padşaha. Padşah uşağa dedi:

– Bala, indi biz gedirik özgə səfərə, səni göndərirəm öz şəhərimizə, gedərsən oğlumun yanına. Sən nə istəsən, oğlum hamısını hazır eləyər.

Padşah o saat oğluna bir namə yazdı ki, bu uşax bizim qatilimizdi, ora çatan kimi bunu iki şaqqa elətdirərsən. Naməni də qasidə verib uşağı onunla yolladı oğlunun yanına. Uşağın qasidə az getdilər, çox dayandılar, çox getdilər, az dayandılar, gəlib çatdılar şəhərin qırağına. Yolda qasidə bərk azarladı. Naməni uşağa verdi ki, mən gedə bilmirəm, apar özün ver padşahın oğluna. Zəngi də yol gəlib yorulmuşdu. Gördü burda bir qəşəng bağ var. Bağın barısından aşılıb düşdü içəri ki, bir az dincəlsin. Yuxu onu tutdu, elə gül ağacının yanında yatdı, kağız da qaldı sinəsinin üstündə. Demə bura padşahın qızılgül bağçasıymış. Padşahın qızı gəlibmiş bağa gəzməyə. Qızın yolu düşür qızılgül xiyanının yanına. Bir də görür ki, burda bir oğlan yatıb, yemə, içmə, xətti-xalina, gülcamalına tamaşa elə. Qaşları kaman, qap-qara kirpikləri elə uzundu ki, tamam gözünün üstünü örtüb, yanaxlar qırmızı alma kimi qıpqırmızı, boyu elə bil sərv ağacı. Özü də sinəsinin üstündə bir namə var. Qız ayağının ucunda yavaş-yavaş gəlib gördü namənin üstündə öz atasının möhürü var, tez naməni götürüb oxudu. Qız bir kö-

nüldən min könülə oğlana vurulmuşdu deyən tez ayrı namə yazdı. Özü də yazdı ki oğul, bu uşax sənın yanına çatan kimi onu al qumaşdan ge-yindirib buraxarsan. Qız həmin naməni qatlayıb qoydu oğlanın sinəsinin üstünə. Oğlan bir azdan sonra ayılıb, axtara-axtara getdi padşahın oğlunun yanına, naməni verdi ona. Padşah oğlu oxuyan kimi oğlanı başdan-ayağa bəzəndirdi. Aradan bir az keçənnən sonra padşah səfərdən qayıdıb gəldi. Gördü ay gidi, uşax sappaşağıdı. Oğluna dedi:

– Oğul, bu nə əhvalatdı?

Oğlu atasının naməsinə görsətdi. Padşah qaldı məəttəl ki, göresən bu işi kim eləyib. İş-işdən keçmişdi deyən üstünü vurmadi. Padşah vəzirənən sözü bir yerə qoydu ki, uşağın başını batırsınlar. Aşbaza da tapşırırdı ki, sabah mənə yemək gətirməyə kim gəlsə, baltaynan vurub öldürərsən. Sabah açıldı, padşah Zəngini çağıraraq dedi:

– Oğul, bu gün aşbazdan mənə xörəyimi sən gətir.

Oğlan baş əyib o saat razı oldu. Əlinə məcməyi alıb getdi ki, xörək gətirsin, yolda padşahın oğlu rast oldu. Padşah oğlu gördü uşax aşbazın yerini bilmir, məcməyini alıb dedi:

– Görürəm aşbazın yerini tanımırsan, bu gün qoy mən aşbazdan xörəyi alım gətirim, burdan sən apar atama.

Padşah oğlu əlində məcməyi, getdi aşbazın yanına, elə qapıdan girəndə aşbaz baltanı elə ilişdirdi ki, oğlanın başı o saat düşdü yerə. Zəngi gözlədi, gördü oğlan qayıtmadı, gedib aşbazdan xörəyi istədi. Aşbaz məcməyini doldurub verdi Zəngiyə. Zəngi xörəyi gətirib padşaha verəndə padşah dedi:

– Oğul, qabaxca məcməyini kim apardı?

Oğlan dedi:

– Padşah sağ olsun, sizin oğlunuz apardı.

Padşahın gözləri çıxdı kəlləsinə, bildi ki, ölən öz oğludu. Padşah vəziri çağıraraq dedi:

– Vəzir, cəlladları çağır bu məlunu öldürsünlər.

Əhvalatdan padşahın qızı xəbər tutdu. Gedib Zəngiyə xəbər verdi. Zəngi əlinə bir qılınc keçirib dedi:

– Padşah, mən sənın bütün kələklərini bilirəm, odu ki, sənı mərdmərdənə öldürmək istəyirəm. Qılıncını götür vuruşax.

Padşah öz gücünə bələd idi, odu ki, əkilmək istədi. Zəngi macal verməyib qılıncı onun təpəsindən endirdi. Padşah cəhənnəmə vasil oldu. Zəngi padşahın qızını da alıb özü taxta çıxdı.